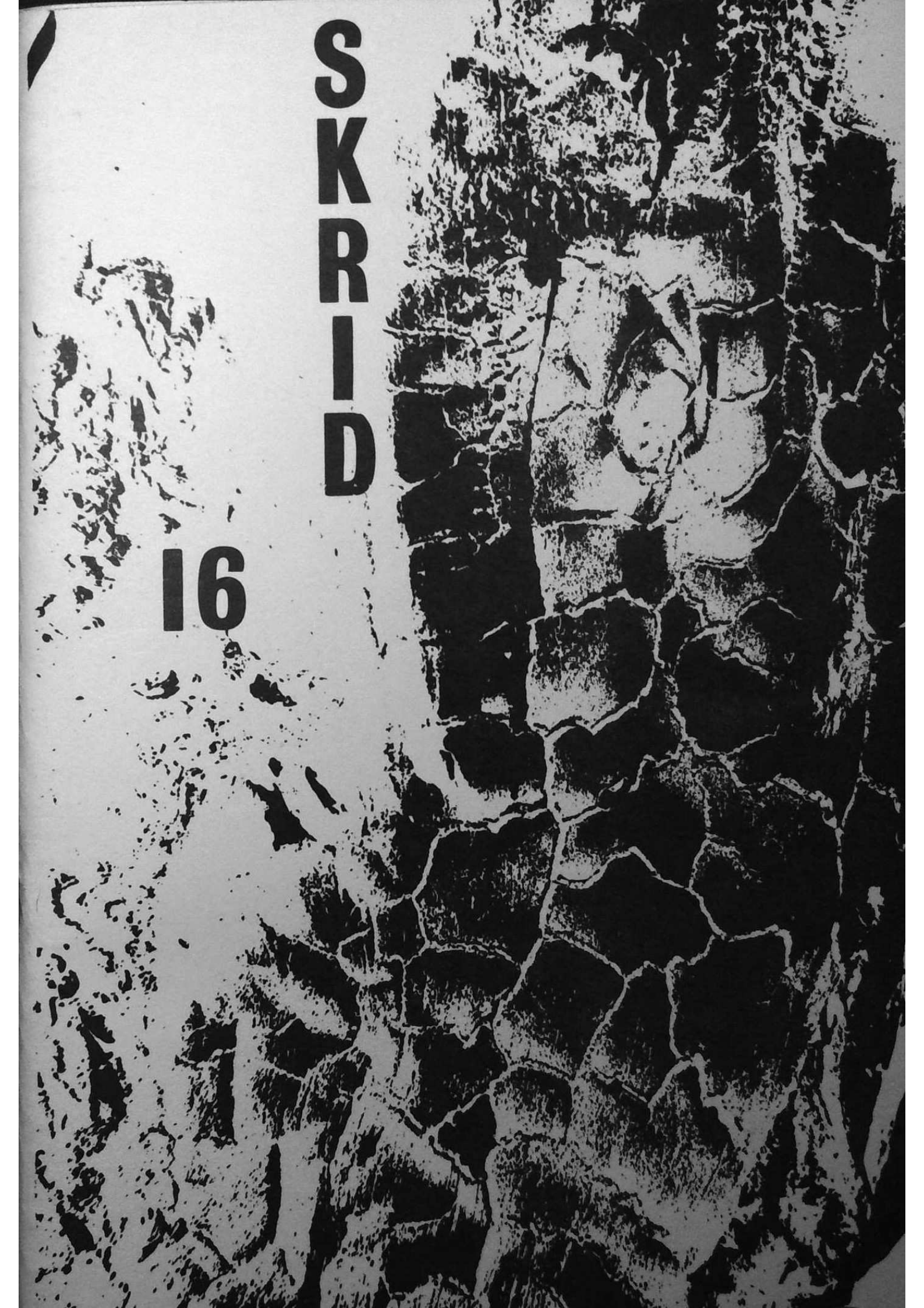

**S
K
R
I
D**

16

T A O L E N N

Per DENEZ	" La Question "
Kristian GIRAUDON	Galv an Donvor
Roparz HEMON	Kanaouenn
A. BOTHOREL	Ar paotr-mous hag an tarv bihan
Bernez TANGI	Barzhoneg
Olier AR MOGN	Galv ar glav
Tereza	Korolladenn-noz
Bernez TANGI	Barzhoneg
Beg ar Spinz	Ar mevel dispar
Ivon OLLIVIER	An tan
Herle DENEZ	Barzhoneg
R.S. THOMAS	Ar bez (tr. Per DENEZ)
Tereza	Distro
Kristian GIRAUDON	Fest-noz er siminal
Yann DANION	Ne c'hellan ket
Per DENEZ	Faits divers
Jakez RIOU	Ar Feunteun Zu
F. Ar SAOUTER	Barzhonegou
J.M. SYNGE	War varc'h d'ar mor (tr. Youenn DREZEN)

Priz an niverenn-mañ : 8 lur.

Linguistic Minorities in Western Europe

Meic Stephens

This book describes the cultural and political situations of over fifty linguistic minorities in sixteen States of Western Europe.

Each minority is described by facts from the external history of its language, including details of its status and use in such sectors as education, law, government, religion, the mass media and literature. The book also shows how almost all minorities suffer from such economic factors as rural decline and depopulation, urbanisation and industrial exploitation, tourism and immigration, and how the minority's circumstances are affected by the political complexion of the State.

At a time when the devolution of power within the United Kingdom is under discussion, this book demonstrates how other States, whether organised on federal lines like West Germany and Switzerland, or highly centralised like France and Spain, have faced the problems resulting from their linguistic heterogeneity. Language is therefore considered here as a factor in the growth of regionalism, nationalism and federalism in Western Europe today.

With 15 maps and a bibliography of over 600 titles

Price £9.50

Order from your Bookseller or the Publishers:
Gomer Press, Llandysul, Dyfed, Wales

Per DENEZ

" LA QUESTION "

O gwalloberoù a oa, el levr, displeget dre ar munud
penaos ha piv o doa lazhet,
penaos ha piv o doa merzheriet,
penaos o doa kaset tud da geuneuta
- da geuneuta, e-giz ma lavarent e-ser
farsal en o yezh dezho o-un -

... Tud !
a-boan 'vel just
peogwir e oant breudeur
Djamila Bouhired.

O gwalloberoù, el levr, a-hed levrioù, a oa
danevellet resis ha pervez.
O anvioù avat ?
Arabat e oa lavarout.
Ne oa ket tu da lavarout.
Ne oa ket c'hoant da lavarout.
Ne oa ket ar gwir da lavarout.

Tra ken nemet
lizherenn gentañ an ano :
Letanant C.

Ha petra eo deut, abaoe, al letanant C. da vezañ ?

Petra int deut da vezañ, eñ hag e genseurted ?
Ar re a lakae tredan e korf ar brizonidi,
ar re a ziskarge o mindrailherez e
kein tud o tec'hout,
(tud ! digarezit : disonjal a ran atav !)
ar re a denne ar vugale diouzh o
mammoù intañvezet
evit o sevel,
emzivadad an dud marvet en emgann
er skolioù a rafe diouto
Gallaoued vat
hag aprouet.

Petra int deut da vezañ
ar re-se holl na veze merket eus
o anvioù nemet al lizherenn
gentañ ?

Bevañ a reont,
me 'oar,
sioul,
ha didrabas,
ha dihuñvre,
ha dihurlink.

Da noz e vouchont d'o gwreg
ha da vintin d'o bugale.
Bleunioù kaer a lakaont da greskiñ en o liorz
ha da Sul ez eont d'an oferenn
goude c'hoari er P.M.U.

Tud vat.
O vevañ mat.
O pediñ mat.
Hag o votiñ mat.

Piv a c'houlennoù kontoù ?
Ar re varo a zo maro.
Int n'eo ket gwele tomm ur wreg o deus,
met un toull e douar o bro,
a-wechoù ne oar den pelec'h.

Int n'eo ket bouchoù bugale o deus
met gwask yen ar vein
war o javedoù digiget.
Int a zo deut da vezañ ludu.
Ha piv a daol evezh ouzh al ludu ?
Mont a reont gant an avel,
gant avel an ankounac'h.

Piv biken a c'houlennoù kontoù ?
Piv a gastizo ?
Piv a zigollo ?
Bremañ int deut da vezañ mignoned,
enebourien vras dec'h.
Dre c'hras Doue ?
Dre c'hras an Itron Varia a Vadelezh ?
'Maoc'h ket mat !
Dre c'hras an eoul-maen.
N'eus netra par d'an eoul-maen :
gantañ e vez gwalc'het an tachadoù
druz diwar ho chupenn,
gantañ e vez gwalc'het an tachadoù
gwad diwar ho taouarn.
N'eus tra hag a zalc'hfe dirak an eoul-maen
an diverker gwellañ a zo,
ket zoken ar gwad,
O ! Eoul-maen hag a walc'h pec'hedoù
ar bed...
Gant eoul-maen,
ha n'eo ket gant dour benniget
e tlefe bezañ badezet
kristenien nevez hon amzer.

E foñs ur gourbi kozh
ez eus un intañvez
o leñvañ.
E lez ur wenodenn
ez eus bugale o zreid noazh
o klask o boued.
Ne anavezint ket mui pok ur gwaz,

pok un tad.
Ne anavezint ket mui c'hoarzh un tad
pa lak e vugel da lammat
war e varlenn.

Int,
ken int,
o deus soñj.
Int, marteze, a c'hell c'hoarvezout
dezho en em c'houlenn
hag-efñ e vev evurus
an hini, letanant, soudard pe jeneral,
a ziskaras ar fellah,
he gwaz,
o zad,
amzer un harzhadenn,
e korn e bark.

Int
hag a ra foutre-kaer
gant an eoul-maen
met a oar
pegen tomm eo ar gwad.

- 1967 -

- 6 -

Kristian GIRAUDON

GALV AN DONVOR

Un devezh brav a viz mezheven e oa. Bannoù an
heol a skede a-hed straedoù bras Roazhon. Glas e oa
an oabl. Tomm an amzer dija. Erru oa ar c'harr-bou-
tin. Un nebeut tadoù ha mammoù a chome da c'hedal.
Bep bloaz e veze aozet gant ar skol-vamm, evit ar
vugale, ur veaj betek Beg-ar-Veilh.

Mamm Padrig a vane ivez en he c'harr da c'hortoz
an disparti. En aner e klaske ober sin d'he mab ;
ne selle ket efñ outi ha, chom a rae, soublet e benn,
e foñs ar c'harr-boutin, hep rannañ grik.

Setu ur sizhun bennak e veze he mabig bihan ta-
vedek ha dilaouen. Displijet-bras e oa gant se hag
e soñje dezhi e rafe vad dezhañ mont da veajiñ betek
ar mor. Dreist-holl peogwir n'en doa biskoazh c'hoazh
gwelet ar meurvor !

Chalet a-walc'h e oa hag e klaske kompren. Pe-
seurt kleñved tristidigezh a oa gant he mab ? Klas-
ket he doa, gant he gwaz, ober dezhañ bezañ laouen.
Ha ne oa ket. Koulskoude e rae o mab kement tra a
felle dezhañ ober. A bep seurt c'hoarielloù en doa.
Ar skinwel, ar pellgomz, a implije evel m'en doa
c'hoant. Den na yae a-enep d'e c'hoant. Evit ma
vefe eurus. Pep tra en doa. Nevez 'zo c'hoazh, he

- 7 -

gwaz en doa prenet ur moto bihan dezhañ. Ha koul-
skoude, ha koulskoude... e veze dilaouen he mab.
Pa vouse'hoarzhe zoken e veze ul liv trist war e
zremm eeun. "Perak an diaoul ?" a soñje-hi. Marteze
'vefe mat mont da welout ar sikologourez da ziluziañ
ar gudenn...

Meur a wech he doa displeget an afer d'ar vestrez-
skol, hogen hi ne rae forzh ebet eus an istorioù-se.
Forzh penaos ne blije ket Padrig dezhi. Ne rae nemet
klemm diwar e benn ha klask e gastizañ.

E kement-se e soñje c'hoazh ar vamm pa droas ar
c'harr-boutin e korn ar straed. Lakaat ar c'heflus-
ker da vont en-dro a reas ha mont da labourat. Ne
ouie ket -ha ne oa ket evit gouzout- ar pezh a oa
o vont da c'hoarvezout. Re ziwezhat e oa dija n'eus
forzh penaos.

Trist e oa Padrig. Rediet e oa bet da vont gant
e vamm. En e gorn e vane, dilavar. E vignoned a
zeue ur wech ar mare d'e bediñ da c'hoari ha da
ganañ asambles ganto. Met ne felle ket dezhañ.
C'hwech vloaz e oa. An hini yaouankañ-tout er
c'hlas. Ne blije dezhañ nag ar skol nag ar vestrez-
skol. Drouk e veze-hi gantañ bepred. Ne felle ket
dezhañ mont da welout ar mor. Gwelloc'h en dije
kavet sellout ouzh abadenn Kazimir hag ouzh ar wes-
tern da heul war an tele.

Ar c'harr-boutin a yae buan war-raok. Pellaat
rae bremañ ar vugale diouzh turmut ar gêr vras.
Padrig a oa trist atav hag a chome e-unan-penn da
sellout ouzh ar maezeier. Ne blije ket dezhañ ar
parkeier ken glas. Gwelloc'h ha bravoc'h e kave
ec'honderioù sec'h an Arizona a wele en tele.

Soñjal 'rae ivez er supermarc'had bras e-lec'h ma
vije aet gant e vamm goude kreisteiz, evel ma rae
bep merc'her. Redet en dije a-hed an alezioù-ken-
werzh. Ar c'hadi en dije bet ivez marteze da voun-
tañ war-raok. Ha chewing-gom en dije bet da chaokat.
Un tammig sebezet e oa koulskoude gant ar gwez ken
uhel ha ken deliek a zibune buan dirazañ. Souezhet
oa ivez gant ec'honder divent ar maezioù ha gant ar
menezioù a astenne betek an dremmwel.

An holl skolidi a gane "Ce sont les dames de
Paris qui font blanchir leur logis" met n'en doa
tamm c'hoant ebet da ganañ. Ur wech an amzer e veze
gourdrouzet gant ar vestrez-skol : "- Padrig, na
sell ket dre ar prenestr, pe emberr az to c'hoant
dislonkañ". Ha gwir eo en doa c'hoant dislonkañ.
Ket evit an abeg-se avat. Pe e lavare dezhañ ivez :
"- Padrig, en anv Doue, na sell ket evel-se ouzh an
heol pe az to droug ez taoulagad !" l'ogen ne rae
van. Er c'hontrol e selle muioc'h c'hoazh. Tost
kreisteiz oa hag e ruzie an heol, ken tomm e oa.
Sabatuet oa Padrig e gwirionez ouzh e welet o treiñ
warnañ e-unan e barr an oabl.

Tommo'h-tommañ an heol. Mont war-raok a rae ar
c'harr-boutin. Tostaat a raent ouzh ar mor. Dija e
save c'hwez an donvor. Goude ur pennad e chomas ar
c'harr a-sav war an aod. Plijadur oa e daoulagad ar
re vihan. Lammat hag estlammañ a raent. Betek an
draezhenn e tiskennas an holl da zebriñ ha da c'hoari.

Marteze e oa bet seizet penn-da-benn spered Padrig
gant ar mor, an avel vras, gant garmoù skiltr an
evned-mor. Den ne oar.

Mont da heul a rae koulskoude. Un tammig a-dreñv
e oa eveljust. E zilhad en deus tennet, evel an holl.

Ar boued, bet prenet gant e vamm er self n'en deus ket debret. Adkavet eo bet diouzh an noz, war un dro gant e zilhad, e kleuz ur roc'h bras.

Furchal a zo bet graet e pep lec'h eveljust. Sot eo aet ar paour-kaezh mestrez-skol. N'he doa ket taolet re a bled outañ. Klasket ez eus bet e pep lec'h met n'eo bet adkavet Padrig biskoazh, na bev, na marv. Poan spontus a savas e kalon e dud. Savet e voe klemm ouzh ar skol hag ouzh ar vestrez-skol. Hogen ne gemmas tra ebet. Roudennoù treid a oa bet kavet en traezh e fin an abardaez. Setu holl. Ha krog ar mor dija d'o diverkañ. Un enklask a zo bet graet gant an archerien. Ar gamaladed o doa gwelet anezhañ d'an diwezhañ-tout o deus displeget e oa trist ha daeroù o doa spurmantet en e zaoulagad. Unan en doa klasket flourañ dezhañ e benn met kement-mañ en doa e lakaet da zifronkañ muioc'h c'hoazh.

An den diwezhañ en defe e welet a zo ur wrac'h kozh a-ziwar an aod. War dreuzoù he dor, e penn an aod, e vez atav azezet, kollet he selloù en ec'honderioù dour ar meurvor. Hogen an archerien n'o deus ket kredet anezhi. Hanter-foll eo ar vaouez kozh-se hervez an dud. Ha neuze, d'an oad-se, c'hwi oar e konter n'eus forzh petra !

Anavezout mat a-walc'h a raen Padrig ha kalz e plije din ar paotrig-se. Sabatuet on bet e gwir gant ar pezh a zo c'hoarvezet. Setu perak on aet betek kozh pennti ar vaouez. Displeget em eus dezhi e anavezen mat Padrig hag asantet he deus kontañ din hec'h istor.

Soñjal 'ra dezhi bezañ gwelet ur paotrig noazh, en devezh-se, nebeut goude kreisteiz. Redek a rae ar paotrig war-lerc'h ur goelan bras. Ha buan-buan e rede en traezh gleb. Klevet mat he doa garmoù gouez al labous-mor a frailhe ec'honder sioul an aod. Ha bihanoc'h-bihanañ e oa aet trolinenn an denig

noazh. E gorf he doa gwelet o lugerniñ e sked an heol. A-benn ur pennad n'he doa mui gwelet nemet ur pik du o splujañ er meurvor.

A-bennadoù e taole ur sell iskis ouzh ar meurvor atlantel o vouskanañ diraki. Un draig avat n'he doa ket lavaret d'an archerien -disfiziañs enni- hag a ziskulias din avat. Arsa ! N'ouzon ket hag-eñ e tlean lavarout deoc'h rak ne gredoc'h ket ac'hanon. Hen ober a rin memestra. Fraez he doa klevet, a lavaras din, Padrig o c'hoarzhin hag o c'hoarzhin, e-tal ar meurvor ha dindan tan an heol. Ar goelan a go-rolle herrek en-dro dezhañ hag a c'hoarzhie sart ivez sañset. Ha pa gontas din an dra-se e tammelis un daeraouenn e korn he lagad du.

C'hwi 'soñjo ar pezh a blijo deoc'h eus ar vaouez kozh foll-se. Droch-mik e kavoc'h moarvat ar pezh he deus gwelet. Evidon-me e soñjan alies er pezh he deus lavaret hag e kredan enni eus don-donañ ma c'halon.

Roparz HEMON

KANAOUENN

A Sfiñs, bepred e kan an nevez-hañv,
O dall, pa skrij da spered ouzh ar bed,
Beziet e spont ur goanvezh hir, bepred,
E bronm ar run, e trid e galon skańv.

Bepred e kan an heol e don ar c'hoad,
Bepred e kan ur sterenn war e lerc'h,
Ha sed ur gwaz o kantren, hag ur verc'h,
'Hed ur wenodenn anavezet mat.

Al lili gwenn, an elestr hag ar roz
A gan ur son na glevo neb na veiz :
" Pep preder fur 'zo berr evel an deiz,
Pep glizhenn foll peurbadus 'vel an noz ".

(tennet eus : "Ar Sfiñs hag ar Rozenn)

(adembannet diwar GWALARN, niv. 8,
Goañv 1926)

A. BOTHOREL

AR PAOTR-MOUS HAG AN TARV BIHAN

Pa oan er skol vras e Kemper, e teuen da dremen
ar vakañsoù e kêr va zud e plaenenn ar Porzay. Bem-
dez d'an abardaez, ez aen d'"Ar Geun", ur prad
lec'hiet e-kichen ar stêr, evit kerc'hat al loened
d'ar gêr. Ha bemdez e kaven hir an hent eus ar
prad betek ar gêr.

An devezh-se, e oan o tegas al loened en-dro
d'ar gêr evit dezho paseal an noz e-barzh ur c'hraou
kloz. Me, ar paotr-saout bihan, a oa o heuliañ al
loened saout. Dirazon e oa o vale buoc'hed-laezh,
un nebeut annoared hag untarv bihan. Hag e oan
ivez o vleniañ dre he brid ur gazeg yaouank, dre
ma oa homañ re oadet ha re vras evit bezañ lavaret
un ebeul eus outi. Hag e-giz kustum e oan 'klask
un dra bennak d'ober evit kavout an hent berroc'h.

En ur vont a-hed an hent, e sellen ouzh an tarv
bihan gant plijadur. Hag e soñjen : "Plañ eo e
vale, flour ha flamm eo e vlevenn : e gwir ul loenig
kaer eo an tarv bihan-se." Ur c'horf disaotr ivez
e oa boazet al loenig da gaout da gustum. Mignoned
e oamp, an tarv bihan ha me peogwir bep taol e teue
da flañ din pa wele ac'hanon o vont e-barzh ar
prad.

Met an devezh-se, saouzet e oan bet o welout

anezhañ. Divinit petra a welis war lost an tarv bihan, eeun war penn e lost ? Un tamm kaoc'h kale-det, ur voullig gaoc'h sec'het ! Diouzhtu en em lakais da dennañ kuit an dra euzhus-se evit d'al loenig da vezañ flour penn-da-benn. Met kaer am boa frapañ ha gweañ ha gwaskañ, stag mat eus lost an tarv bihan e chome ar voullig gaoc'h... Hag evel-se e yae al loened gant an hent, hag a-dreñv e oa an tarv bihan, ar paotr-mous hag ar gazeg yaouank o vale lerc'h-ha-lerc'h.

Goude un abadenn, en ur sellout ur wech c'hoazh ouzh ar voullig gaoc'h e teuas ur menoz dispar em spered. Ha me da ober ur skoulm gant brid ar gazeg en-dro da lost an tarv, ur skoulm-riskl dalc'het mat e plas gant ar voullig gaoc'h. Bremañ, staget e-giz-se, an eil war-lerc'h egile, e valee an daou loen o-unan, an tarv o terc'hel kordenn ar brid hag o vleniañ ar gazeg gant e lost. Ha n'am boa netra d'ober nemet sellout outo o vont d'ar gêr a-hed an hent.

Moarvat un dister re vat e yae an traoù, ha ne soñje ket din e vijent aet fall. Dleet eo din lavarout e oa ar gazeg yaouank un tammig stultennus, hag a-wechoù ne heulie ket a-dost a-walc'h ar vandennad saout all. Setu e oa deut ar gordenn da stegnañ. Plaen e valee atav an tarv bihan, ul loen fur ha kalonek e oa. Met bremañ e oa o sachañ startoc'h war ar brid peogwir e chome ar gazeg da ruzañ. Pa oan deut da welout e oa an traoù o vont fall, ar gazeg a oa dija o sachañ eus he zu hag o sevel he fenn evit kaout muioc'h a gordenn. Re ziwezhat am boa komprenet petra a vije c'hoarvezet, ha ne oan ket gouest ken da lakaat harp warno.

Setu amañ un tarv o vlejaj hag o frapañ eus un tu, setu aze ur gazeg o wintañ hag o frapañ eus an tu all... Ha me a oa etrezo, dirak ul lost

stegn hag ur gordenn stegn ivez !

"Ma Doue ! Petra a rin, ma-unanig ?" e soñjen. "N'out ket gouest d'ober netra, paour-kaezh mousig !" en em lavaren. Strabouilhet e oan ; koulskoude en em lakais diouzhtu da foeltrañ ar skoulm war lost an tarv : re start e oa aet ! Hep koll ur munut, evit d'ar gordenn da risklañ eus lost al loenig, e klasken drailhañ ar voullig gaoc'h, met re galet e oa ! Kerkent, e teuas din ur menoz all : alies am boa klevet va zad o kaozeal eus an dra e oa dleet ur charretour pe ul labourer douar da zerc'hel atav en e chakod : ur gontell lemm ! Met ne oan ket c'hoazh ul labourer douar. Neuze n'am boa kontell ebet warnon, siwazh ! Ha bremañ e oan 'klask an tu da dennañ ar brid a-dreist divskouarn ar gazeg yaouank. Met re uhel e oa savet he fenn ganti.

Hir e kaven an amzer e-keit ha ma oan o klask an tu da dec'hout eus al las e-lec'h ma oan en em lakaet. Ha koulskoude ne oa ket padet pell va aon : en un taol e tec'has kuit ! Hep trouz ebet, e oa kouezhet kordenn ar brid war an hent : e giz kustum adarre e valee ar gazeg yaouank pa 'm boe tapet krog en he brid, ha reizh-tre e oa an tarv bihan o heuliañ al loened all en ur fichañ e lostig.

Evit gwir, petra 'oa c'hoarvezet ? Da gentañ, am boa sellet ouzh kordenn ar brid : ar skoulm a oa chomet e-giz a-raok. "Sur a-walc'h e oa aet a-dreist ar voullig gaoc'h", e soñjen. Ha me da dostaat ouzh an tarv bihan. Ur sell a ris ouzh e lost : ne oa ket ken tamm kaoc'h ebet war penn e lost. Met aon a zeue din en-dro peogwir... beradoù gwad ruz a welen o redek bil bil eus lost an tarv...

"Siwazh ! Torret eo lost va zarv koantik !" a soñjen. Truez am boa eus ar paour-kaezh loenig bihan.

"Sellit 'ta ! Dibennet eo lost an tarv ! Da ober peseurt traoù en em laka ar voused !"

Klevout a raen dija va zad o rebech din ar pezh am boa graet. Hag e lavare c'hoazh gant ur vouezh rust : "N'out ket mat d'ober netra, nemet d'ober droug, koulz eo din ober an holl labour va-unan kentoc'h eget goulenn diganit da sikour ac'hanon. Troc'h kuit deus a-dro va zreid ! Penn kanailh !" Ha ne vefe ket aesoc'h komzoù va mamm da glevout : "Che ! Ma Doue ! Peseurt menozioù a zeu e-barzh e spered ! Souezhus eo ! Morse ne ray netra vat, ar paotr-se !"

E-pad ma oan o soñjal e-giz-se, al loened a oa o vale war-du ar gêr. "N'eo ket sur e welo va zad ar vleun war lost an tarv peogwir ur mell pe zaou hepken a zo distaget diouzh al lost", en em lavaren evit kemer kalonegezh.

Deut e oa al loened d'ar gêr, e-barzh ar c'hraou e oant aet hep trubuilh all ebet, eüruzamant... Diouzhtu ha dre-guzh me a nijas d'an ti da gerc'hat un tamm lien hag ur banne lambig kreñv... hag en-dro da graou ar saout evit dilouzañ penn-lost an tarv. Dav e oa din herzel ar vleun da vinimañ... Ha bep mintin, gant va zamm lien a oa bet soubet e-barzh ur banne lambig, ez aen d'ar c'hraou war-dro va loenig koant. Me a soñj din e raen an dra-se evit kuzhat an droug am boa graet hag ivez evit mirout muioc'h a drubuilhoù d'an tarv bihan am boa graet mizer dezhañ. Ne oa ket bet reuziadoù all ebet war-lerc'h an darvoud-se.

Den ebet n'en doa gouezet ar pezh a oa c'hoarvezet an devezh-se. Kalz diwezhatoc'h, pa oan paotr yaouank, am boa kontet an istor-se d'am zad. Re ziwezhat e oa evitañ da grozal ac'hanon. Met ma en dije gouezet an dra-se diouzhtu war an taol am bije klevet "kanañ ar gousperoù" e-pad un abadenn vat...

Pa teuen d'ar gêr evit ar vakañsoù, ne vanken ket morse da vont d'ar c'hraou evit gwelout an tarv. Brasaat ha kreñvaat a rae bemdez... Hag ur wech, am boa kavet goulo e blas. Gwerzhet e oa bet va mignon, an tarv bihan, rak ul loen pounner ha reut e oa deut da vezañ. Soñjal a raen gant tristidigezh en doa echuet e vuhez etre daouarn ur c'higer. N'eo ket gant ar gozhni, siwazh, a varv al loened-kig savet war ar maez. Kriz eo an den evit al loened doñvaet !

Un istor all a zo bet kontet din diwar-benn ar memes testenn. Tri pe bevar bloaz diwezhatoc'h, en ur gêr all eus va farrez, e oa c'hoarvezet un darvoud evel va hini. Ur paotr yaouank, hag e oa "ober paotr saout" e labour, en doa graet ur mellad skoulm gant lostoù div vuoc'h. Met hepdale an div-mañ a oa en em lakaet da frapañ pep hini eus he zu evit en em zistagañ an eil eus eben. Hag e vlejent, an daou paour-kaezh loen ! Ne oa harp ebet gant o ble-jadeg !

Ar paotr saout yaouank a oa paket e-barzh al las, evel me gant va c'hazeg ha va zarv ! Hag e hope... hag e hope, ar paotr-saout paour, a-bouez e benn : "Aiou ! Aiou ! Ne dorro ket al lostoù ! Ne dorrint ket ! Ne dorrint ket ! Aiou ! Aiou ! Machañs ne dorrint ket ! Deuit da sikour ac'hanon !"

Met ne oa netra d'ober ! Unan eus al lostoù a dorras. Ha setu, deus un tu e oa ur vuoc'h gant ul lost an hanter berroc'h, ha deus an tu all e oa ur vuoc'h gant ul lost en e bezh, ur skoulm hag un tamm lost eus ar vuoc'h all !

Trouz ha c'hoarzhadeg a oa bet e-barzh ar foenneg pa oa degouezhet an dud eus tro war-dro ! Dedennet gant an trouz, perc'hennez ar gêr-se, un intañvez drev-tre, a oa deut d'ar foenneg eveljust. P'he doe gwelet e peseurt stad e oa an traoù aze, e oa

bet klevet ur c'hoarzh skiltr a-dreist c'hoarzhadeg an dud all, ur c'hoarzh ha n'echue ket. Ha setu e oa bet muioc'h c'hoarzhadeg ha goaperezh eget trouz diwar-benn ar paotr-saout hag al lost torret.

Peseurt poelladoù a zeu em spered en ur soñjal en daou darvoud-se ? An deiz hiziv ne c'hoarzh ket ken diwar-benn follentezioù ar voused. Un tammig trouz a vez graet dezho, met n'o deus ket an dud nag amzer, na c'hoant da c'hoarzhin pe d'ober goap ouzh bourdoù ar vugale.

A-hend-all, n'eo ket ken ar voused troet da vont war-dro al loened savet e-barzh ar c'hêrioù. Ar re-mañ a seller outo evel danvezioù-bevañs, mat hep-ken da vezañ gwerzhet e-giz an traoù a zo graet el labouradegoù. Neuze, war ar maez ivez, ar vugale a 'n em zistro, e-giz o zud, diouzh al loened talvoudus hag a 'n em laka da garout ul loen bihan bennak, ul logodenn wenn pe un "hamster" disterik da skouer. N'eo ket an dra-mañ stultennus ? Kement all a draoù a zo dirak o daoulagad. N'eus ket skiant dezho da garout ul loen brasoc'h ha d'ober eus hemañ ur c'hompagnun vat ha fidel.

Ha petra lavarout eus an hanter-vasañ eus an dud deuet ? Gwechall an tad hag ar vamm a glaske o-unan penaos diduelliñ o familh hag en em ziduelliñ da heul. Hiziv siwazh ! e vo klasket war ar gazetenn da blec'h mont gant ar familh pe gant ar genseurtes evit kaout diouzhtu un diduell nevez bennak da brenañ (!) hag evit tapout ar buanañ ma c'haller (!) un tammig plijadur, peogwir n'eus ket kalz amzer da goll ha n'eo ket dereat gwelout div wech ar memes traoù, hag ivez peogwir ne soñjer ket e c'hellfed en em ziduelliñ hep dispign gwenneg ebet. Neuze e ya tro war ar c'hirri-dre-dan, met meur a wech en em skuizh buan a-walc'h ar vugale, rak se en-dro d'ar gêr pe d'ur plas all evit sellout

ouzh ar skinwel pe evit digeriñ ar beg dirak un diduell bennaket all, falloc'h marteze eget an hini kentañ.

Alies e lamm an dud war diduelloù "rak-aozet", traoù aozet ha fardet a-raok, prest da vezañ gwerzhet d'ar re ha n'int ket gouest da gavout o-unan un diverr-amzer mat evito, prest da vezañ prenet gant an dud a zo klask plijadur ha levez "buan hag aes" da dapout.

Met arabat deomp disoñjal ez eus muioc'h a levez e-touez an dud en ur sevel un diduell dister, da gentañ e-keit emañ ar familh pe ar strollad-tud o fardañ anezhi, ha goude-se e-pad emaint oc'h estlamiñ dirak ar burzhud o deus graet o-unan.

Kredif a ran e teuio en-dro an dud da denañ o flijadur hag o levez muioc'h eus an diabarzh ha nebeutoc'h eus an diavaez. Ar re a zeuio 'benn da vevañ e-giz-se a vo tud eürus e pep lec'h ha da virviken.

Bernez TANGI

pevar den
    dindan
            ur marc'h
ha peder gazeg
    o redek
      er bac'h
    gant maged
      tro
    war-dro
      un hanter-eur
      goude-se
ma tegouezhfe ur rouanez
    eus ar Reter pell
pell pell
    'vel ar plac'h
    o tibellañ
    ar re zo re bell
plouzet
touzet
    ar re dihunet
    pell a zo
palad ha palad
            (c'hoarzh)

(Montroulez, Breizh
Miz Ebrel '75)

Olier ar MOGN

GALV AR GLAV

*Considerit penaus evit oboissa gant merit, eo ret
oboissa pront, hep dale, hep clasq digare, oboissa
a galon vad, gant joa, hep murmur, hep resoni.*

Moredet e oa Roazhon. Ne ouie ket ken Maodez
petra gwelet. An heol a lazhe e soñjoù. Luziet e
oa pep tra en intr devus. Kemmesket daeroù ar vugale,
c'hoarzhadeg flaerius an tele, poanioù ar raden.

*Ha cridi a rit-hu penaus ur pec'het marvel hep-
quen hor rend coupabl eus a boanioù an Ifern ? Penaus
e teuit-hu eta da gometi quellies a hini heb remors,
heb aoun ebet ?*

Hag an den a bigne gant e hent. Soñjet en doa :
"Gwelloc'h eo din sentiñ, speredekoc'h, suroc'h eo,
ret eo bevañ dreist kement a c'hoarvez."
Hag an den, lorc'h ennañ, na ouele ket ken
Normal eo gouelañ pa vezer ur bugel
Mes, ur Gour, tudoù - Ret eo bezañ kreñv, didruez
Ret kompren an traoù, petra ! Ret eo bezañ sirius !

Hag e varvas an den. Hep gouzout d'an dud. Hep gou-
zout dezhañ.

Hep bezañ gwelet e oa bet touellet-brav

C'HOARZHIN A RAE AN HEOL

A-vec'h douaret an den, e c'hoarvezas un dra ken marzhus ha dic'hortoz. An douar kras, divuhez a grogas gant ur yud spontus. Dorioù an tiez goullo a voe lakaet da wigourat gant an avel. Koumoul a errue, du me lavar deoc'h, ken du hag ar vran, ha stank.

Ar vugale a oa o teskiñ ar pezhazoretgouzout er skolioù gall pa verzjont an emgann a oa da vezañ ! Echu gant ar rimitik ha kontadenn veur ar Frañs ! Pep hini peget e fri ouzh ar prenestr. Kalonoù ar vugale a dride, sklerijenn ar joa kant gwech kreñvoc'h evit hini an heol en o daoulagad.

Ar c'houmoul a aloube an oabl. Al luc'hed a droc'he anezhañ en dispriz d'an heol. Bommoù-c'hoarzh a oa gant ar gwez.

Ar mestr-skol, eñ, ne c'helle ket ken rannañ grik gant ar souezh !

- Rien de spécial dans le ciel. Pas d'avions à réaction. Rien pour intéresser les enfants.

An dakenn gentañ a gouezhas war an douar gor
Glav a rae
Glav-tan, glav-ruz, glav-esper
Galvet e oant
Galvet da zivarc'hañ mekanik ar gwalleur...

An diverker-bommoù-c'hoarzh a grene en e doull.
Fall ar jeu evitañ, me lar' deoc'h.

Echu an emgann
Sioul an amzer
Digor daoulagad Maodez
Gouzout a ra un dra bremañ
NE BADO KET ATAV BELI AL LAVAR LARJEZEK

Tereza

KOROLLADENN - NOZ

En em silet eo evel un tasmant lijer
E-maez skeud an tiez.
He gwelet em eus o kerzhout a-bilpazig
War ar blasenn sklerijennet gant al loar.
Troet he deus ur pennadig, etre daou
He fenn stouet un tamm
Evel o klask al lec'h gwellañ ;
Neuze he deus astennet he divrec'h
Ha digor he daouarn
Eo kroget da goroll.

Klevet am eus kan ur gitar.
Dres e bevonn ar skeud hag ar sklerijenn
E oa ur stumm puchet
O terc'hel ar benveg war e zaoulin.
Hag ar plac'h a gorolle.
He blev evel he brozh ledan
A droidelle ouzh lusk he c'hammedoù.
Dougen a rae ur chal bras
A rae dezhi hañvalout ouzh un evn.
Hag an evn mezviet gant ar sonerezh
A gorolle e sklaerder al loar
A gorolle d'al levenez
A gorolle d'ar garantez.

P'he deus ar goumoulen deñval
Diguzhet al loar
E oa goullo ar blasenn

Ne chome nemet ur c'harre ter-du
Kelc'hiet gant tiez morvitellet.

Digoret em eus ar stalafioù d'ar beure.
An heol uhel endeo
En doa difourket ar skeudoù.
Klasket em eus roudoù treid
Met ne zalc'h an ter-du koun ebet eus an huñvreoù.

Hag huñvreet em eus evelkent ?
Pa serran va daoulagad
E klevan kan ur gitar
Hag ur plac'h he blev hir
A goroll a-dreñv va malvennoù kloz
Ouzh sklerijenn al loar.

Bernez TANGI

mignoned
kreiz wa'r jeu
hag e oan kollet
geot kayor
butun 'barzh ar paper kelaouenn

kalon eus an dispac'h
tud toullbac'h et ugent vloaz
hag istorioù koktailhoù molotov

ha ma c'hoktailh-din
'barzh ma dorn : pastis-whisky-koka
(ha pelec'h 'mañ al laezh koko)
hag ar goulou ruz
mesk-ha-mesk
gant kanaouennoù du
"ala li bambafayo
ala li bambafayo...ooo...oo..."
" selaou
an dra-mañ"
a lar Bakou

"dec'h, dec'h
pa glaskes dont
tal ma c'hichen
da bokañ din
vit lakaat da zaouarn
war ma c'horf
dec'h dec'h
e kasen ac'hanout kuit
fenez, fenez,
plac'h yaouank
on deut da vezañ
fenez, fenez
gwalc'h ac'hanon
ha Bakou a c'hoarzh
ha Bakou a gan
gitar, fleütenn
ha mouezhioù
a ya en-dro
kalonek
hag e skoan
war ma divesker

kemer ac'hanon
glan on
dit-te on "

ken e foeltr !
kalonek !

hag e yudomp holl
er goulou ruz

hag e youc'homp holl
hag e teu ar jazz dieub
dieub eo ar jazz
hag e jazzimp holl kanaouenn
ar garantez c'hlann
ur jazz pennfollet, ken brav ha
ken gouez
'dalv ket ar boan lavar't :
UR JAZZ KEN-HA-KEN
lec'h ma tilamm er-maez
bravder ar bed

eus korzailhennoù-tan
eus korzailhennoù-stivelloù

ur jazz-tan e glander
ur jazz-dour mouezhioù reier

ha Bakou a c'hoarzh hag e c'hoarzhimp holl
ha Bakou a ouel hag e ouelimp holl
hag e skoin war ma divesker :
bap-tou-bap
ba-ba-tou
bap-tou-bap

me ? toubab ? kaout 'ra dit ?
ne ran ket foultr
n'eus den ebet
n'eus netra ken

n'eus ket met Son

hag an tchiff ha tchok
gant ma daouarn-dañsourien

ma daouarn hep skeulioù

ma daouarn majisianed

ha Bakou a lamm
hag e vouezh
a gouezh

hag e kouezhimp holl
ha Bakou a lamm
hag e lammomp holl

hag an dispac'h a zeu
a dro-war-dro
war leurgêr hor pennoù

taer ha nerzhus
gant kazeg prim 'N'Diop

Malo an dispac'h
Malo-Jazz
Malo-youc'h
Malo-yud
Malo-Yaouank

Stourm Malo gwenn
gant an tren gwenn
er c'han du
er c'han du

ha lamm goude lamm
er chuchumuchu
e varv ar sonerezh

flash-back er gwirvoud :
" benn arc'hoazh 'mañ Nedeleg,
deiz-vizit, d'an toullbac'h ez an
da wel't hor c'hamaraded"
a lar

Bakou

(Dakar, Senegal, noz Nedeleg
Joaz, Senegal, 26 a viz kerzu 73)

AR MEVEL DISPAR

Rouez ar vevelien, e pevar c'horn hor Breizh,
Gouest da c'hoari ar vazh gant un denig a zo
Brudet 'vit nerzh ha spi war dek lev tro-war-dro.
Ment : pemp troatad hanter ; uheloc'h zo a-leizh !

E bevar marc'h sterniet a vale doñv ha reizh
Koulz gant kargoù ponner pe gant kirri goullou,
Pa vez krog a varo, hor pabor her siblo,
Pa zizour ruz-velen korn e elgez, a-gleiz ;

Pa lugern e lagad, e dog ouzh kern e benn,
Gant pevar stlak touchenn stag ouzh ur skourr kelenn,
Pa lez da nijañ lost e durban en avel,

Hent dezhañ, hent frank ha ledan, paotred dinerzh,
Bezit sioul, mar plij ; tec'hit kentoc'h a bell.
An teillog-mañ eo piou ? Mevel bras ar Gêrserzh !

BEG AR SPINZ

(Embannet evit ar wech kentañ war
AR VRO, p. 126, miz here 1906)

Ivon OLLIVIER

AN TAN

Plijet kaer e oan o vorediñ war al leton dirak
an ti. Div eur eus an abardaez e oa, diskennet e oa
ar vugale d'an aod, ne oa tamm avel ebet, ar c'hi en
doa laosket un dic'hwezhadenn hir...

"Bing ha lang, bing ha lang" a glevis ha prest
goude : "Peñ poñ peñ poñ". Komprenet mat am boa
diouzhtu. Kleier iliz Lokmikael ha pomperien eus
Lannuon : tan a-us d'al Lev-Draezh etre Lan Jili
ha Pont ar Roskoat.

Daou vunud da ziskenn war ma marc'h-houarn war
al linenn gozh e-lec'h 'tremene an tren bihan a-raok
ar brezel diwezhañ. Kirri a oa penn-da-benn gant
niverennoù aes da zivinout : 75, 91, 92, 93, 94 ha
ne oant ket kap da vont war tu ebet ken. Ar bompe-
rien a golle kalz a amzer ganto peogwir ne oa ket
posubl dezho tremen.

Unan eus ar bomperien a lavaras din : "It war
ho treid betek "les Tamaris", gouzout ouzoc'h pelec'h
emañ an ti-se ?"

N'am boa ket bet amzer da respont.

"Les Tamaris" a zo un ti gwenn kaer gant volejoù ruz hag un doenn mein glas du. Dirakañ un tammig liorzh a-geñver d'ar mor a-dreñv ur c'hoad pin.

Ar paour-kaezh plac'h a oa o chom en ti-se a garme war ribl an hent : "ma zi 'zo vont da deviñ ! Ha petra teuio ma mamm da vezañ ? Pelec'h ec'h aio da chom ?"

Ur pomper a dremene dre eno d'ar mare-se a lavaras din glebiañ an ti.

Mont a ris neuze da reiñ un tamm sell en-dro d'an ti : un duellenn plastik gwer hir a-walc'h da c'hlebiañ al liorzh diouzh ur c'horn d'egile a teue e-maez dre prenestr ar gegin. "Kavet am eus ma jeu" a soñjen diouzhtu. Ar plac'h a zigoras an douchenn hag a serras ar prenistri. Poent bras e oa d'ober rak ur maged du a deue bremañ diouzh an dosenn hag a gouezhe pounner war an aod didudet da deir eur e-kreiz miz Eost !

Daoust d'ar sec'honi am boa beuzet "Les Tamaris" betek penn ar siminal. Goude oan aet d'ober memestra war ar gwez pin ha pelloc'h c'hoazh met ma bragoù am boa drailhet o tremen etre div renkenn orjal gouzreinek. Roget oa en a-dreñv eveljust.

Ar berc'henez ne garme ket ken. Me soñje er rimadell : "ar gwin a oa tomm, 'nevoa laosket ur pezh bromm..."

Kroget oamp da c'hoarzhin asambles. Kaset e oa bet ar maged kuit gant avel Lokireg. Lazhet e oa bet an tan gant ar bomperien.

Koulskoude un elienenn a oa tremenet etre ar plac'h ha me. Daoust hag-eñ e krogo an tan ?

Herle DENEZ

Pa teuin da vervel
mirit me ho ped ho palvioù serret war glebor an douar
evel 'vez miret gant ar vugale
blaz ha sonerezh ar roñseed-koad
amzer un anal dalc'het don ha tomm
e lamm ho kalon adc'hounezet e tiredo
ur fromm nevez aketus ha karantezus
skañvder ur gouel disoñjet re bell
Soñjit ennon evel 'vez soñjet en ur c'heneil
kollet dre zegouezh en darvoudoù boutin
e roched digoret o tiwanañ e danvez voulouz an noz
soñj ho po rak a-viskoazh hon eus bevet
diwar eñvor hor c'hoant er maged
ur mintin e vo lart ha skañv war un dro
pa vo reizh pep tra ennoc'h hag ennon
pa vo bet miret en oaledoù
memor sakr an nozvezh steuziet
tañva al ludu er garantez
ur mintin e vo lart ha skañv
war an daol e ti an amezeg
en eskin
'vo astennet an doual broudet
etre jestroù sioul ha gorrek
evit badeziant an hini bihan.

R. S. Thomas

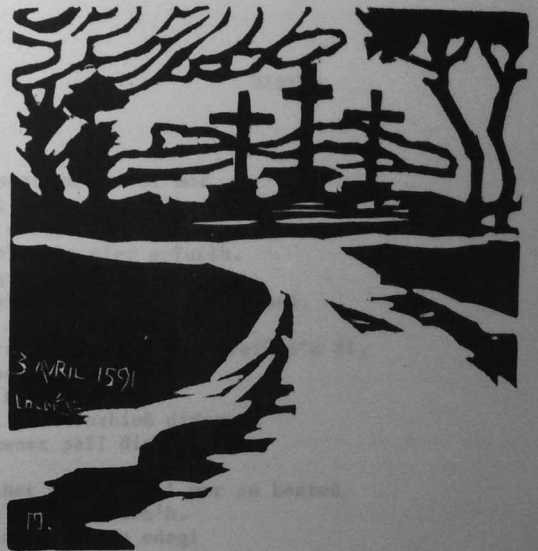
AR BEZ

Dirak ho pezh e tremenan
Bemdez. Bale a ran
Warnañ. Gouzout a ran mat
N'eus netra dindan ar geot flamm
Nemet hoc'h eskern noazh. Prytherch,
'Fell ket dezho krediñ eo se
Ar wirionez. Brudoù a red
'Vel an tan er c'hoad ; speredoù goullo
A c'hwezh warnañ. Unan 'n deus ho kwelet
En ur vodadeg ; un tu bennak
E c'hrozmol ur vombezenn. Heklevioù
A zasson e kevioù
Ar galon. Padus
'Vel ur wezenn war dremwell
An istor, oc'h nevezet
Gant c'hoantoù, gant glasvezh
Goanagoù yaouank...

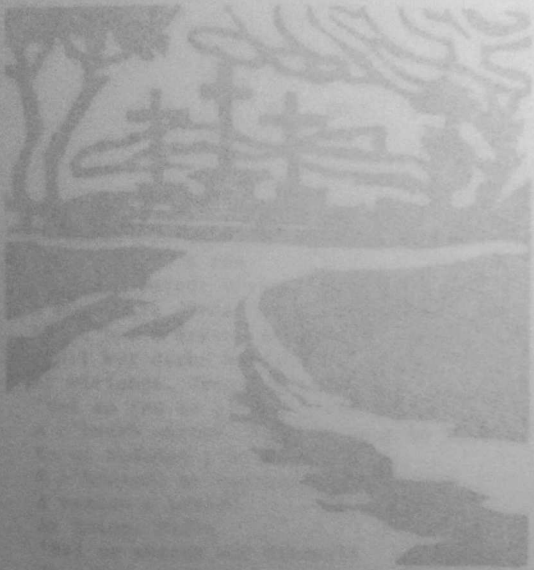
An tech kozh

Ez eo, ur c'habalad
Gwelet 'vel un emgann, an trec'h
Lakaet da vojenn kent na ve gounezet.

(troet gant Per DENEZ)

Faint, illegible text visible through the paper from the reverse side of the page.

Tereza

DISTRO

Treuzet am eus ar mor
Evit dont davedoc'h.
Hag e kleuz an houll
E welen ho plev a-fuilh.
Ar gouelioù disparlet
A hañvale gwiskañ ho korf mel.
Hag ar roeñvoù a gane
Gwerz ar beajour o tistreïñ d'e di.
Kanenn c'horrek
Hir hir
Evel an devezhioù didermen
Tremenet pell diouzhoc'h.

Kerzhet am eus pell war an hentoù
Evit dont davedoc'h.
Hedet em eus an edegi
Lammet dreist kleuzioù moal
Hag azezañ 'm eus graet
War ribl ar stêr
Da zistanañ d'am c'horf brevet.
Hag en he gwagenn voull
Em eus gwelet dour hoalus
Ho taoulagad
Ha war ma zal
Em eus santet freskder
Ho taou zorn.
Hiboud an dour-red
En deus luskellet ma c'houk.

Savet on neuze
Gant ar c'hilhog hag an heol
Ha pignet gant an diwezhañ krec'henn
A gase davedoc'h.
Hag e bannoù kentañ an deiz kizidik
Ho treid o vresañ ar glizh
Emaoc'h aze erfin
E tarz h an eürusted.
Ha me 'oar mat, me
Goude kerzhout ken pell davedoc'h
E lakin en ho taouarn astennet
Ma buhez.

Kristian GIRAUDON

FEST-NOZ ER SIMINAL

Bez emao'h en ho ti. Teñval-teñval an noz o tiskenn.
Sioul ar bed. Ne glever nemet huanad an tan en oaled.
Gwan eo. Krenañ 'ra ar flammigennoù war ar glaouiadoù
ruz. Ur red-avelig a c'hwezh a-bennadoù warno, ouzh
o lakaat da zarlammat. Trouz ebet neblec'h. Serriñ-
digeriñ 'ra ho malvennoù. Talm ho kalon ennoc'h. In-
gal. Difiñv-kaer e vanit... Bevañ...

A-wechoù e tarz h ar c'heuneud hag e torr an didrouz.
Mouskan an tan. Koroll ar flammennoù en ho taoulagad.
Trumm e tint kloc'h an iliz : an Añjelus. Seizh eur
dija. Ingal e tint hag ingal e respont an heklev
dezhañ, a-dreñv d'ar menezioù.

Echu an Añjelus. Flour e c'hwezh an avel dre ar
gwez. C'hwitellat a ra dindan an nor-dal. Deut eo
glas-mouk an noz. War enaou ez a en oabl ar stere-
denn gentañ. War vervel an tan. Skleurioù gwan war
vogerioù maen an ti.

Trumm, trouzoù drol degaset gant an avel. Trouzoù
dibaot. Trouzoù treid o pilañ ar geot er prad bras.
"Pet'a an dra's ?" Sioulaat 'ra an avel ha tevel an
trouzoù. Didrouz en-dro. Talm ho kalon ha keflusk an
horolaj.

Adarre an trouzoù iskis. kreñvoc'h en dro-mañ.
Tostoc'h. "Pet'a an diaoul an dra's ?" Derc'hel a
rit war hoc'h anal da selaou. Trouz an horolaj a zi-
ver ingal. Meuleudi sakr an avel. Fraeshoc'h an
trouzoù. Treid o kerzhet, ur vouezh o c'harmiñ skiltr

pell-pell ac'han. Ur vouezh flour, ur ganenn sklintin distummet ha kresket gant an avel. Tostaat 'ra. Lusket an ton gant talm an horolaj hag hini ho kalon ennoc'h.

Lagad al loar a zigor, o c'hoari gant ar c'hoabr kentañ. Skleurenniñ gwan 'ra war ar bed. Boulc'het e vez a-bennadoù gant koumoul du, moan evel dirennoù.

Galv ar vouezh en-dro. Tostoc'h c'hoazh. Davet ar prenestr ez it. Kornsellout a rit a-dreñv d'ar stalafioù koad. Sonteañ 'rit an deñvalijenn. Netra na zeu war wel. Un aezhenn a beg war wer ar prenestr. Aezhenn hoc'h anal. Ne welit takenn ken. Pa steuz an aezhenn e sellit en-dro. Ha petra ? Un ti. Ul lochennig arall a spurmantit etre skourroù hir ar gwez war bantenn ur menez. Lufrañ 'ra e doenn gant skleur al loar warni. Biskoazh n'ho poa merzet ar savadurig c'hoazh. Daou brenestr hag un nor, fentus ha plijus an ti.

Tavet ar vouezh ker sklintin. Sioul pep tra adarre. Galv ur vran en avel, pell ac'han, garm ur c'hazh-koad a-bennadoù. Sonerezh an avel ha dañs ar flammennoù. Ha du-hont war naou ar menez arall, un nor o tigeriñ goustad. Hag un all, hag un all...

Ramzed hek ha diaouloù fallakr o tont er-maez diouto. C'hoarzhin trenk a reont ha daoulagad drouk o deus da sellout ouzhoc'h. Eus pep ti int deut 'maez. Du-pod eo an noz hag e redont, hag e c'hoarzhont dindan lagad pilpous al loar.

Sklaset e vezit gant o c'hoarzhoù goapaüs, drouk ha trenk. Drennoù distres zo ganto. Tostaat 'reont ouzh ho ti a-gamm o zreid pounner. Taer e skoont ouzh an nor vras hag e klaskont tennañ kuit ar stalafioù. Kravañ 'ra o skilfoù hir ouzh ar c'hoad. Taolioù a roont d'an ti. D'e ziskar. Hejañ 'reont ar prenester. D'o digeriñ.

Krenañ 'rit diehan, seizet gant ar spont. Aon ho

peus rak an euzhviled-se a glask ho sachañ e-maez ho ti bihan. Skornet ho korf penn-da-benn.

Biskoazh Doue Kemend-all ! Krenañ 'ra an ti ivez. Met derc'hel penn 'ra ouzh al loened fallakr a venn ho tistrujañ.

Sioulaat 'ra an traoù memestra. Mont 'reont kuit, pep hini d'e di.

Evelato e klevit trouz c'hoazh. Trouz treid o flas-trañ ar geot dirak ho ti. A-sav e ehanont war an treuzoù. Trouz ebet ken. Ne fiñvit ken. Aon a beg ennoc'h. Spont zoken, Krignet-holl ho kalon gant ar spont, gant an anken. "Piv 'ta hemañ ?"

Ur pennad didrouz adarre ha bizied a sko ouzh ho tor-dal. Seizet oc'h trumm gant an anken. Difiñv kaer e chomit. Didrouz c'hoazh. Un eil gwech e sko un dorn ouzh koad ho tor.

Boemet oc'h. Seizet. Spontet-holl. "Petra 'venn o'r egile ?" a soñjit. Kammigellañ 'ra ho spered.

Adarre e sko ar bizied ouzh ar c'hoad tev. Sklaset ho korf penn-da-benn. Aon ha spont en ho tiabarzh. Skornet ho taouarn. Korventenn ar spont a c'hoari ganeoc'h. Kaset ha degaset ho spered hervez e c'hoant. Diaoul ar spont koachet e lec'h donañ ho poud. Diaoul ar spont oc'h ober goap, hag o troukfarsal ganeoc'h. Ar spont kriz ha didruez a ren war ho spered. Mestr eo en ti.

Ha c'hwi, farwell gaezh ! Furlukin o sentiñ outañ. C'hoariell... Prennoù dir en deus lakaet war ho tor ha war ar prenestr. Suj-mat oc'h. Brav 'vo deoc'h klask e skarzhañ. Brav 'vo deoc'h digeriñ hag aveliñ ho ti. Brav 'vo deoc'h ma teuit a-benn !

Skeiñ a vez graet ouzh an nor adarre.

Lammat 'rit betek ar prenestr hag e sellit etre barrennoù ar stalafioù. Netra war wel. D'ar prenestr all ez it ha petra dirak ho taoulagad ? Un daoulagad arall, bras ha don, a sell ouzhoc'h. Splujañ 'ra ho sellad e-barzh. Pell e vanit, divarrek da fiñval, badaouet gant sell ar boud arall en tu all d'ar prenestr.

Plac'h pe baotr ? Kozh pe yaouank ? Gwenn pe zu ? Plac'h ha paotr, kozh ha yaouank, gwenn ha du. Mil vern ! Un den eo, ar boud a sko ouzh ho tor.

Dihuniñ a ra an heol ur wech adarre ha tarzhañ 'ra an deiz en tu all d'ar menez, er reter. A-bell e welit an ti bihan o vousec'hoarzhin dre e zor digor-frank. Ar sklerijenn dioutañ a drell ho sell. Tennet eo bet ar stalafioù diwar ar prenester.

Klask a rit digeriñ ho tor. Fellout 'ra deoc'h he dibrennañ. Bountañ 'rit war ar prenn, sachañ 'rit. Gant ur stard-biñsoù e klaskit e dennañ.

Trumm e santit bizied dir ha yen-skorn o stardañ ho koug. Bizied ar spont. Bizied ramzel o kregiñ ennoc'h en-dro. C'hoarzh ar ramz a darzh mantrus e teñvalijenn an ti.

Er-maez e lINTR an heol war an douar. An holl dier a denn don o anal nemet hoc'h hini, kloz ha prennet, a seblant ober fae ouzh ar re all, gant dismegañs.

Bizied dir ar spont a sank en ho kroc'hen. Bec'h 'zo warnoc'h. "Petra ober ?" Ret deoc'h sentiñ adarre. Tevel. Chom difeuls hag hegarat. Evel boaz, evel m'ho peus graet bepred. Sentiñ, stouiñ hep touiñ, soublañ atav.

Hogen, mennout a rit dibrennañ ho tor ha digeriñ ho prenester, da zegemer an heol 'benn an diwezh.

Ha bizied sklask ar spont a grog en ho koug, a

wask ho kalon ken tener koulskoude. Daeroù a ziver eus ho malvennoù evel boaz. Darev ez eoc'h da blegañ, da vougañ ho spered adarre, ur wech muioc'h.

Hogen ho taeroù a galeta, hag a dro da zir. Hag o kregiñ er bizied dir ha yen, o sachañ warno e huchit kreñv : "Trawalc'h !" Hag e skoit, hag e tantit, e krogit e ramz spontet ar spont. War e gil ez a. Gwad du a ziver dioutañ. Flaerañ 'ra e gorf lous en ti. Lammoù treuz 'ra an euzhvil daonet. Bec'h 'zo warnañ hag a-benn ar fin e varv gant ur garm skrijus.

Sellout a rit dre ar stalafioù kloz. Aon ganeoc'h rak ar ramzed all ho poa kejet ganto an derc'hent. Hogen hini ebet anezho war wel. "Pegen souezhus" a soñjit. Ha gwir eo koulskoude. Ramz hag euzhvil ebet ken.

Neuze e lakait an alc'houez da dreiñ e toull an nor. Damzigeriñ 'ra an nor a-benn ar fin. Diouzhtu e strink gwad melen a domm an heol 'barzh an ti ! Neuze e steuz kroc'hen ha bouzelloù ar ramz ha ne chom netra dioutañ. Tennet ho peus ivez stalafioù-koad ar prenester. Beuzet an ti gant gwad an heol.

Keuneud a lakait er siminal. Ar flammennoù a grog da zañsal war leurenn vaen an oaled. Troidellennoù an tan. Youc'h ar c'heuneud o strakal. Fest-noz er siminal ! Kaset en-dro gant diaouled an tan. Ur fest-noz vras. Ur sonerezh diaoulek. Hag an arrebeuri a goroll tro-dro d'ar siminal. Ho ti a grog gant un dañs fisel er prad bras. Hag an holl dier da zañsal ivez, war don nervennus ha lusket an tan.

Ar menezioù, kozh pe yaouank, uhel pe ront, a vrafñsella hag a zañs d'o zro. An heol mezh-dall a ziroll da c'hoarzhin, e barr an oabl. Ar c'houmoul avat a ruskl buan, lakaet diaes bras gant ar sterenn hag ar blanedennig divergont.

Yann DANION

NE C'HELLAN KET

Ne c'hellan ket bevañ
e-touez tud o deus mezh
eus o bro.
Ne c'hellan ket bevañ
e-touez tud o deus mezh
eus o yezh.
Nann, re start 'vidon
gwelloc'h e karan mont kuit
da vevañ e broioù estren
gant va bro ha, va yezh
em c'halon

Per DENEZ

FAITS DIVERS

E traoñ ur bajenn,
dister hag evezhiek,
eo roet ar c'helou
gant tud ar gazetenn.
Abegoù mat o deus
evit reiñ
d'ar pezh a rank chom ur fait divers
ul lec'h ken treut
ha muzuliet ken aketus.
Ne fellfe ket dezho, a zisplegont en-hir,
re fromañ o lennerien gant un afer ken luziet
ha ken ranngalonus.
Int a zo speredoù aes a dud.
Int zo leun a furnez.
Ne fellfe ket dezho atizañ an tabutoù,
ken tuet e vezer bremañ d'en em zrailhañ
evit ket
hag evit netra.
Ne fellfe ket dezho lakaat reuz da sevel
e-lec'h m'emañ o ren
ar peoc'h.
Ar peoc'h evit an holl
ha dreist an holl
evit an hini marv.
Micherour e oa,
yaouank e oa.
Peogwir e oa yaouank,
ha daoust ma oa micherour,
ne felle ket dezhañ

troc'hañ e vlev
hag a oa un tamm mat re hir
koulskoude.
Galvet eo bet
gant mestr e labour hag e vara.
Klasket 'z eus bet ober dezhañ kompren
na c'helle ket, soñjit 'ta,
dont da labourat
e-giz-se
memes tra
gant blev
e gwirionez
ken hir-se.
Ha peogwir ne gompren ket
eo bet taolet er-maez.
Neuze,
n'helle ket e familh
c'hwi oar mat
e vogañ
oc'h ober netra,
neuze
en deus troc'hét e vlev
hag eo deut en-dro da labourat
evel ur paotrig mat.
Ha neuze
ar paotrig mat
ha blevet berr
a zo en em zistrujet
gant an tan.
Arabat, anat eo, trubuilhañ lenner
ar gazetenn gant traoù a vantro
anezhañ evel m'o deus mantret
an holl
ha da gentañ
mestr al labouradeg
ha na glaske,
evel ma lavare
da baotr ar gazetenn,

netra ken nemet
ober vad.
Arabat eo.
Keleier hizio,
disoñjet warc'haozh.
Evel hennezh c'hoazh,
a oa ivez yaouank,
ha micherour
o vont, yaouank ha micherour,
ur sadorn da noz
war-du ar gêr.
N'hellit ket kuzhat
ez oc'h yaouank,
n'hellit ket kuzhat
ez oc'h micherour.
Ha setu
ur poliser o lavar't dezhañ chom a-sav
-hervez ar poliser- :
ret-mat e vez d'ar boliserien, ar
sadornvezhioù da noz lavarout
d'an dud, bep an amzer, chom
a-sav, pa ne ve ken, evit diskouez o
faperioù, na petra 'ta.
Neuze, selaoit mat :
n'eo ket chomet a-sav
-hervez ar poliser-
n'eo ket chomet a-sav,
soñjit 'ta,
pa veze goulennet gantañ chom a-sav.
Ul laer eo 'ta
peogwir ne chom ket a-sav
-a soñj ar poliser-
buan e labour,
a-wechoù,
spered ur poliser.
Buan e labour a-wechoù biz ur
poliser pa vez, a-dreñv ar
biz-se, pluñvenn ur bistolenn
ha dirak lagad ar poliser kein un

den na chom ket a-sav.
 Ken aes ha tra,
 amzer kontañ,
 eo bet lazhet
 ar paotr n'oule ket paouez a redek.
 Ur bolod, unan, traken, laosket gant
 ur poliser prim e viz ha
 nervus e dammig spered
 a zo bet a-walc'h,
 tra-walc'h, ur bolod a netra,
 evit kas da get
 triwec'h bloavezhiad kresk
 ha nouspet bloavezhiad goanag.
 Evit lakaat da chom a-sav
 da vat ha da viken
 kalon an den
 (yaouank ha micherour)
 na felle ket dezhañ
 harpañ ur vunutennig
 en e sadornvezh dibreder
 war ribl e hent
 davet ar gêr,
 evit, hepken,
 diskouez, hepken,
 e baperioù
 d'ur poliser
 a c'houlenne gantañ seven.
 Ouzhpenn-se,
 taolit evezh,
 ouzhpenn-se,
 -hervez ar poliser-
 en doa an hini yaouank,
 a-greiz redek emichañs,
 respontet dizereat.
 Met da betra ez ay ar bed 'ta
 ma stag ar re yaouank,
 blevet-hir war ar marc'had,
 ha micherourien war an dreist-marc'had

da respont
 dichek
 d'ar boliserien ?
 Arabat, anat eo, eme ar c'hazetenner,
 reiñ re a bouez da zarvoudoù
 hag a dro da wallzarvoudoù
 dre wall n'ouzer ket piv.
 Ret eo soñjal e poan ar poliser,
 e trubuilh ar poliser, e
 keuz ar poliser, a lavare
 ken seven : "Aotrou, chomit
 a-sav, me ho ped", pa oa, taolit
 evezh mat, oc'h ober e vicher.
 Ret eo soñjal e poan, e trubuilh hag
 e keuz e genboliserien en o
 zi-poliserezh.
 Arabat reiñ dezhañ, pe dezho,
 muioc'h a boan-galon c'hoazh.
 An hini yaouank, eñ,
 penn-kaoz an trubuilhoù,
 an hini na felle ket dezhañ chom a-sav
 pa oa lavaret dezhañ,
 ha gant al lezenn ouzhpenn,
 hennezh a zo,
 bremañ,
 didrabas
 ha diembaras
 peogwir eo maro.

Jakez RIOU

AR FEUNTEUN ZU

An dour a gouezh,
goustad,
berad ha berad,
a-hed ar raden gouez.

Didrouz ha lizidour
e virbilh an dour
diouzh gorre ar bantenn ;
abaoe kantvedoù
e kouezh a veradoù
ingal, ingal, diouzh kalon ar garregenn.

Noz ha deiz
a-hed ar raden leizh
berad ha berad
goustad.

Hep trouz ebet
e kouezh
a-hed ar raden gouez
en un naoz re zon evit bezañ gwelet.

Perak avat e c'hoarvezas,
p'edon va-unan,
e chomis betek ma nozas
o sellout, en estrenvan,
ouzh an dour o veradañ ;
ha pa nozas
e klevis ar garregenn o wadañ,
a-hed ar raden hir,
berad ha berad,
goustad,
e kalir
an noz.

Adembannet diwar Gwalarn.

F. Ar SAOUTER

Da Frañseza

Pa darzh da garantez

'vel ur feskadenn dan

Pa strilh da zaeroù

eus stank da zaoulagad

Pa sod da zaouarn

e fuilherezh va fennad-blev...

DA GAROUT A RAN

Ma buhez, he benañ a ran gant barzhonegoù
Reoù all a ra gant komzoù plaen
Reoù all a ya d'ar c'hann
Reoù all n'anveont ket an traoù-se.

Ret eo din skrivañ ret eo din
Ledañ war baper glan
Dienez ma eskern,
Naon ar vuhez a grign ac'hanon.

Ret eo din skrivañ ivez
An draezhenn vut hir
Ma lugern enni takennoùigoù aour
Stlabezet ouzh an tonnoù.

Ne c'hellan ket herzel ouzh skrivañ
Ma zrubihoù er gambr klañvdi-mañ
Vil da vervel
E-lec'h ne c'hellan nemet... lizherennañ...

Lizherennañ evit ma c'hreion
A flemm ar gerioù o flourañ
Pajennoù liv an dour ganto ;
Lizherennañ evit ma faour kaezh kroc'hen.

Lizherennañ evit ar glañvdiourez
He deus degaset din peadra
Da zistanañ ma gwad ;
Lizherennañ evit he selloù ken boull.

Lizherennañ evit he minc'hoarzh
Mouchet a-dreñv he lunedoù,
Evit koar he daouarn kuñv
Ha neuz tener he c'horf.

Lizherennañ evit ar c'hoant am eus
Da zourennañ gant livioù gwir
An holl vogerioù lous louet-mañ
A ziver a reuzioù.

Tapout livioù bev mat,
O ledañ war ar mogerioù,
Hag o gwelout evel dour-genou
O verañ ha koach al loustach.

Lizherennañ evit an heol
A flour amañ ur falc'h
A ra van da vorediñ,
En ur c'hortoz da c'holoiñ ar c'horfoù.

Lizherennañ evit an dour glas-se,
Evit an dour glas-se, evit an dour bev-se
A virvilh ennon evel tan,
Evel tan ! Ret eo din skrivañ.

Ret eo din skrivañ ret eo din
Ledañ war baper glan
Dienez ma eskern,
Naon ar vuhez a grign ac'hanon.

*Klañvdi Sant-Brieg,
Miz Eost 1974.*

TARZH-AN-DEIZ

An deiz en deus tarzhet
Digoret eo bet ar glouedoù
Frank,
Frank divent
Ha tremenet on.

Petra ' zo goude ?
N'ouzon ket,
Met a-hed ma holl vuhez e klaskin.

Kavout a rin marteze
Kavout a rin a-raok
A-raok...
A-raok ma tiskeno an heol.

DA GAROUT A RAN, KALON

Da garout a ran hep da anveout
Ha va holl voud ez out,

Va c'horf a-bezh a c'harm o c'hortoz
En abardaezioù doan,
Diwel ma'z out, maouez,
Da dommder am dev
Hag en noz du da c'hortozan.

En abardaezioù doan,
Poan, poan ac'hanout am eus, ac'hanout,
O Te deus davedon
Da genfontañ da gorf em c'horf,
Da genstagañ da skeud gant va skeud.

Lakaet e brezhoneg gant
D. MILMICHER,
Sant-Brieg, Goañv 1977-1978.

J. M. SYNGE

(Youenn Drezen)

WAR VARC'H D'AR MOR

Notenn : John Millington Synge a zo unan eus ar skri-
vagnerien a roas da Iwerzhon ur c'hoariva vroadel.
Evel Yeats, e saozneg eo en deus skrivet, daoust
m'en doa klasket deskiñ iwerzhoneg, -hag ar brezho-
neg ivez, war a lavarar.

Ganet e voe e 1871. Setu amañ roll e bezhoù-
c'hoari : "E skeud an draonienn" (1903), "War varc'h
d'ar mor" (1904), "Stivell ar sent" "Furlukin ar
c'hornog" "Eured ar Pilliger" (1907), "Deirdre an
Ankenioù" embannet goude e varv. Mervel a reas e
1909. Skrivet en deus ouzhpenn ul levr studiennoù :
"Inizi Aran" (1907) ha "Barzhonegoù ha Troidigezhioù"
(1909).

Tud ar c'hoari :

Mai, ur vaouez kozh.
Bertele, he mab.
Katell, he merc'h.
Nora, he merc'h yaouañ.

Gwazed ha maouezed eus an enezenn.

Lec'h. - *Unan eus enezennoù Arcan, e kornog Iwerzhon.*

Kegin ur penn-ti, gant rouedoù, siredoù, ur c'harr-nezañ, plenk nevez harpet ouzh ar voger, hag all.

Katell. - *Ur plac'h yaouank war-dro ugent vloaz, a beurechu merrañ un dorzh. Lakaat a ra an dorzh er forn e-kichen an tan. Netaat a ra he daouarn goude, ha stagañ a ra da nezañ.*

Nora. - *Ur baotrez yaouank, a astenn he fenn e toull an nor.*

Nora (a vouezh izel). - *Pelec'h emañ-hi ?*

Katell. - *En he gwele emañ-hi, siwazh dezhi, ha kousket emichañs, ma c'hell kousket.*

Nora a zeu tre, didrouz, hag a denn ur pakad a zindan he frileuzenn.

Katell (o kas ar c'harr-nezañ prim en-dro). - *Petra a zo ganeoc'h aze ?*

Nora. - *Degaset int bet bremaik gant ar beleg yaouank : ur roched hag ul loer stamm bet kavet war un den beuzet e bro Dun na nGall.*

Katell a harz he rod en un taol trumm, hag a stou da selaou.

Nora. - *Ni a ranko gwelout ha bez' e oant da Vikael, e-pad ma vo mamm en traoñ o sellout ouzh ar mor.*

Katell. - *Penaos e c'hellfent bezañ da Vikael, Nora ? Penaos en dije gallet mont keit all, du-hont en hanternoz ?*

Nora. - *Ar beleg yaouank a lavar en deus gwelet kement-se o c'hoarvezout. "Ma oa an traoù-se da Vikael", emezañ, "e c'hellit lavarout dezhi en deus bet un interamant dereat, a drugarez Doue ; ha ma n'int ket dezhañ, arabat da hini ebet rannañ grik diwar o fenn. Rak pakañ a rafe he marv", emezañ, "o leñvañ hag o klemm."*

An nor hanter serret gant Nora a zo digoret bras gant ur barrad avel.

Katell (o sellout er-maez, strafuilhet). - *Goulennet hoc'h eus outañ ha mirout a rafe ouzh Bertele da vont hiziv gant ar c'hezeg da foar Gaillim ?*

Nora. - *"Ne virin ket outañ", emezañ, "mes arabat deoc'h kaout aon. Ho mamm a vez o lavarout pedennoù an hanter vrasañ eus an noz. An Aotrou Doue ne lezo ket anezhi," emezañ, "hep mab bev ebet."*

Katell. - *Ha fall eo ar mor e-kichen ar c'herreg gwenn, Nora ?*

Nora. - *Ya, fall a-walc'h. Ur gwall drouz a zo er c'hornog ha mont a ray war washaat pa droio ar mor enep an avel. (Mont a ra d'an daol gant ar pakad). Digoret e vo bremañ diouzhtu ?*

Katell. - 'M eus aon e tihuno, hag e tegouezho war-nomp a-raok m'hor bezo echu (*o tostaat ouzh an daol*). Ur pennad mat e vezimp, ha ni o leñvañ hon div.

Nora. - (*a ya da zor ar penn all hag a selaou*). Fiñval a ra en he gwele. Erru e vo hep dale.

Katell. - Roit din ar skeul m'o lakain e toull ar mouded. Evel-se ne ouezo netra diwar o fenn. Ha mar-teze d'an izelvor e tiskenno-hi da welout ha n'eo ket deut gant al lanv diouzh ar reter.

Lakaat a reont ar skeul ouzh ar siminal. Katell a sav un nebeut pazinier hag a gas ar pakad e toull ar mouded. Mai a zeu diouzh ar penn all.

Mai. - (*o sellout ouzh Katell, dirukel*). N'hoc'h eus ket mouded a-walc'h da ober an deiz hag an abar-daez ?

Katell. - Un dorzh am eus lakaet war an tan n'eus ket pell (*o teurel mouded war al leur-di*), ha Bertele en devo ezhomm anezhi d'an izelvor, ma 'z a da Gonmainene Mara.

Nora a zastum ar moude, hag o c'hempenn en-dro d'ar forn.

Mai. - (*oc'h azezañ war ur skaoñ e-kichen an tan*). Ne day ket hiziv, p'emañ an avel o sevel diouzh ar mervent. Ne day ket hiziv, rak ar beleg yaouank, hep mar ebet, a viro outañ da vont.

Nora. - Ne viro ket outañ da vont, mamm ; ha klevet em eus Eamon Simon, ha Stefan Pheety, ha Colum Shawn o lavarout e vije aet.

Mai. - Pelec'h emañ Bertele ?

Nora. - Diskennet eo da welout ha ne vo ket ur vag all o lakaat da ouel ar sizhun-mañ, ha me 'gred na zaleo ket mui da zont en-dro, rak diskenn a ra ar mor en-dro d'ar Beg Glas, hag emañ ar vag o treifiñ d'ar c'huzh-heol.

Katell. - Klevout a ran unan bennak o tremen ar c'herreg bras.

Nora (*o sellout er maez*). - Emañ o tont, ha tizh war-nañ.

Bertele (a zeu tre hag a sell en-dro d'ar gambr. Trist ha sioul eo e vouezh). Katell, pelec'h emañ ar penn kordenn nevez a zo bet prenet e Conmaiene Mara ?

Katell (*o tiskenn*). - Roit anezhañ dezhañ, Nora. Ouzh un tach emañ e-kichen ar plenk gwenn. Istri-bilhet em eus anezhañ ar mintin-mañ, rak an houc'h e bavioù du a oa o tebrifiñ anezhañ.

Nora (*oc'h astenn dezhañ ur penn kordenn*). - Hemañ eo Bertele ?

Mai. - Mat e rafec'h, Bertele, lezel ar gordenn-se a-istribilh e-kichen ar plenk. (*Bertele a gemer ar gordenn*). Ezhomm a vo anezhi amañ, a lavaran-me deoc'h, ma teu korf Mikael gant al lanv warc'hoazh mintin, pe ar mintin goude, pe ur mintinvezh bennak er sizhun. Rak ur bez don a lakaimp toullañ dezhañ, mar deo bolontez Doue.

Bertele (o stagañ da labourat gant ar gordenn). N'em eus gwestenn ebet da vont en traoñ war gein ar gazez, ha ret eo din mont kuit diouzhtu, ha buan. Ne vo bag ebet nemet houmañ ac'han da ziv sizhun pé ouzhpenn, hag ar foar a vo ur foar gaer evit ar c'hezeg, hervez m'em eus klevet an dud o lavarout

en traoñ.

Mai. - Traoñ kalet a vo lavaret en traoñ mar deo kavet ar c'horf, ha gwaz ebet amañ evit fardañ an arched, goude m'em eus-me roet ur bern mouneiz evit ar bravañ plenk gwenn a oa da werzhañ e Conmaiene Mara.

Hi a sell ouzh ar plenk.

Bertele. - Penaos e vefe kavet ? Bet omp bemdez e-pad nav devezh o sellout, hag an avel a c'hwezh kreñv abaoe ur pennad diouzh ar mervent.

Mai. - N'eo ket bet kavet. Mes savet eo bet ar mor gant an avel-se, hag ur steredenn oa eneb al loar pa save an noz. Pa vefe kant marc'h, pe mil marc'h a ve ganeoc'h, petra eo priz mil marc'h e-keñver ur mab, e-lec'h ne deus mab nemetañ ?

Bertele (*O labourat war ar western, da Gatell*). C'hwi a ziskenno bemdez da welout ha ne lamm ket an deñved war ar segal, ha ma teu ar marc'hadour dre aze, e c'hellot gwerzhañ an houc'h e bavioù du, mar deus priz mat warno.

Mai. - Penaos e c'hellfe ar seurt hini tennañ ur priz mat diouzh ur penn-moc'h ?

Bertele. - Ma chom an avel er c'hornog gant karter diwezhañ al loar, it gant Nora da gerc'hat bezhin d'ober ur bern all. Diaes e vezimp lakaet amañ diwar hiziv, gant un den nemetken en ti da labourat.

Mai. - Diaes e vezimp lakaet an deiz ma viot beuzet evel ar re all. Penaos e rin-me ? Penaos e ray ar merc'hed ? Ha me ur vaouez kozh stouet bremañ war ar bez ?

Bertele *a laka ar western war an douar, a denn e chupenn bemdez, hag a wisk unan nevesoc'h eus an he-velep darvez.*

Bertele (*da Nora*). - Erru eo ar vag betek ar c'hal ?

Nora (*o sellout er-maez*). - O vont e-biou d'ar Beg Glas emañ-hi hag o teurel he lien en traoñ.

Bertele (*o kemer e yalc'h hag e vutun*). - Un hanter eur am bo da ziskenn. Va gwelout a reot o tont endro a-benn daou devezh pe dri devezh, pe bevar devezh marteze, mar deo fall an avel.

Mai (*o tistreiñ ouzh an tan, hag o lakaat he frileuzenn war he fenn*). - Ma n'eo ket hennezh un den kriz ha digalon, na glev ket ur gomz digant ur vaouez kozh o klask mirout outañ da vont d'ar mor !

Katell. - Buhez ur gwaz yaouank eo mont d'ar mor. Piv a selaouo ouzh ur vaouez kozh o randoñ atav ar memes tra ?

Bertele (*o kemer ar western*). - Ret eo din mont kuit bremañ, ha buan. Pignat a rin war ar gazeg c'hell, hag an ebeul glas a c'haloupo war he lerc'h... Doue r'ho pinnigo.

Mont a ra kuit.

Mai (*O hopal tra m'emañ war dreuzoù an nor*). - Aet eo kuit bremañ, va Doue, ha ne welimp mui anezhañ. Aet eo kuit, ha pa gouezho an noz du, me a chomo hep mab ebet war an douar.

Katell. - Perak n'hoc'h eus ket roet dezhañ ho pennozh p'en deus sellet war e lerc'h e toull an nor ? N'eus ket kalonad a-walc'h gant pep hini en ti-mañ,

hep ma oa ret deoc'h e lezel da vont hep ur ger a
chañs vat war e lerc'h ha gant ur ger garv|en e
skouarn ?

Mai a grog er piñsetez hag a stag da vrochañ an tan
disoñj kaer hep sellout a-dreñv he c'hein.

Nora. - (o treiñ war-du enni) 'Maoc'h o tennañ an
taouac'h diwar ar bara.

Katell (a daol trumm). - Gwerc'hez binniget, Nora !
Ankounac'haet hon eus e damm bara. Mont a ra betek
an oaled).

Nora. - Ha mervel a ray gant an naon o vont evel-se
betek an noz teñval. N'en deus debret tamm ebet
abaoe m'eo savet an heol.

Katell (o tennañ an dorzh diouzh ar forn). - Mervel
a ray sur gant an naon. Ne chom e skiant vat gant
den ebet en un ti, gant ur vaouez kozh o randoniñ
hep ehan.

Mai a vrasigell war he skoañ.

Katell (o troc'hañ un tamm bara hag ouzh e bakañ en
ul lien ; da Vai). - Diskennit d'ar stivell ha roit
an dra-mañ dezhañ pa dremeno. E welout a reot neuze,
hag ar ger teñval a vo torret. Ha gallout a reot la-
varout "Doue ho sikouro", evit ma vo aesaet e spered.

Mai (o kemer ar bara). - Bez' e vin eno kerkent hag
eñ ?

Katell. - Mar dit buan.

Mai (o sevel en ur horjellañ). - Me a zo fall kenañ
da vale.

Katell (o sellout outi gant nec'hamant). - Roit dezhi
ar vazh, Nora, gant aon na zeufe dastrébotiñ war ar
c'herreg bras.

Nora. - Peseurt bazh ?

Katell. - Ar vazh a oa deut gant Mikael eus Conmaiene
Mara.

Mai (o kemer ar vazh emañ Nora o reiñ dezhi). - Er
bed bras emañ ar c'hiz gant ar re gozh lezel traoù
war o lerc'h gant o faotred hag o bugale. Amañ, avat,
emañ ar c'hiz gant ar baotred yaouank lezel traoù
war o lerc'h gant ar re gozh.

Mont a ra er-maez goustad. Nora a ya betek ar skeul.

Katell. - Gortoz, Nora, gant aon na zeufe en-dro
raktal. Ken glac'haret eo, Gwerc'hez binniget, ma
n'oc'h ket evit gouzout petra raio.

Nora. - Aet eo en tu all d'ar vodenn strouezh ?

Katell (o sellout er-maez). - Aet eo en tu all. Taol
anezhañ d'an traoñ buan, rak an Aotrou Doue a oar
peur ez ay er-maez adarre.

Nora (o tennañ ar pakad diouzh an toull mouded). -
Ar beleg yaouank en deus lavaret e vije bet war an
tu-mañ warc'hoazh, hag e c'helljemp diskenn da la-
varout ha bez' e oant traoù Mikael.

Katell (o kemer ar pakad). - Ha lavaret en deus pe-
naos int bet kavet ?

Nora (o tiskenn). - "Edo daou zen", emezañ, "o roeñ-
vat gant gwin-ardant a-raok kan ar c'hilhog, ha
roeñv unan anezho a yeas a-benn er c'horf, pa oant

o vont e-tal tornaod du an Hanternoz".

Katell (*o klask digeriñ ar pakad*). - Roit din ur gontell, Nora ; ar gordenn a zo poazh gant an dour sall, hag ur skoulm du a zo enni, na vefe ket dirouestlet en ur sizhun.

Nora (*o reiñ dezhi ur gontell*). - Klevet em eus ez eus pell ac'han da vro Dun na nGall.

Katell (*o troc'hañ ar gordenn*). - Pell avat. Amañ ez eus bet un den n'eus ket pell, an hini en deus gwerzhet dimp ar gontell-mañ, ha lavarout a rae ma 'z afe unan en hentoù diouzh ar c'herreg du-hont, e lakafe seizh devezh da vont da vro Dun na nGall.

Nora. - Ha pegeit e lakafe un den kaset gant an dour ?

Katell (*a vouezh izel*). - Gwerc'hez binniget, Nora ! Diaes eo lavarout hag e oant dezhañ !

Nora. - Ez an da dapout e roched diouzh an tach, hag e c'hellimp lakaat an eil flanelenn war eben, (*klask a ra e-touez an dilhadoù istribilhet er c'hogn gant he biz*). Setu un tamm mañch hag a oa eus an hevelep danvez. Roit anezhañ din ma welin.

Nora a zegas dezhi ar vilgin, ha lakaat a reont keñver-ha-keñver an div flanelenn.

Katell. - An hevelep danvez eo, Nora. Mes c'hwi oar mat ez eus rolladoù bras eus an danvez-se e staliou Gaillimh, ha meur a zen all a c'hall kaout ur roched eus an danvez-se.

Nora (*he deus kemeret al loer ha kontet ar mailhennoù*

o leñvañ). - Loer Mikael eo, Katell, loer Mikael eo, Doue da bardono d'e ene. Ha petra lavaro mamm pa glevo ar c'heloù, ha Bertele war vor ?

Katell (*o kemer al loer*). - ul loer stamm eo.

Nora. - Hemañ a zo an eil eus an tri re am boa graet. Tri-ugent mailhenn a raen da gentañ, peder nebeutoc'h goude-se.

Katell (*o kontañ ar mailhennoù*). - An niver-se a gaver ? (*o leñvañ*). A ! Nora, ma n'eo ket un druez... Du-hont, pell en hanternoz, hep den ebet da ouelañ dezhañ, nemet ar sorserezed du a vez o nijal war c'horre ar mor ?

Nora (*o treiñ hag o stlepel he divrec'h war an dilhad*). Ma n'eo ket un druez soñjal ne chom netra war-lerc'h ur gwaz, hag a oa ur roeñver hag ur pesketaer bras, nemet un tamm roched kozh hag ul loer stamm ?

Katell (*a-benn ur pennad*). - Lavarit din hag emañ mamm o tont, Nora ? Me a glev un tammig trouz war ar wenodenn.

Nora (*o sellout er-maez*). - Hi eo Katell. Emañ o tont war-du an nor.

Katell. - Sammit an dra-se kuit a-raok ma teuo en ti. Marteze e vo siouloc'h bremañ m'he deus roet he bennozh da Verteles, ha ni a raio evel ma ne oufemp netra e-pad ma vo war vor.

Nora (*o harpañ Katell da glouañ ar pakad*). - Lakaomp anezho amañ er c'hogn.

Lakaat a reont an traoù en un toull e kogn ar siminal. Katell a ya en-dro d'he c'harr-nezañ.

Nora. - Ha gwelout a ray e oan o ouelañ ?

Katell. - Troit ho kein d'an nor evit ma ne vo ket ar sklerijenn warnoc'h.

Nora a asez e korn an oaled, troet he c'hein ganti d'an nor. Mai a zeu en ti goustad-goustad, hep sel-lout ouzh ar merc'hed, hag a ya d'azezañ war he skaon en tu all d'an tan. Al lien gant an tamm bara a zo atav ganti en he dorn. Ar merc'hed a sell an eil ouzh eben, ha Nora a ziskouez an tamm bara gant he biz.

Katell (goude bezañ nezet ur pennad). - N'hoc'h eus ket roet dezhañ e damm bara ?

Mai a stag da hirvoudiñ a vouezh izel, hep treiñ he fenn.

Katell. - Gwelet hoc'h eus anezhañ o vont e-biou ?

Mai a gendalc'h da hirvoudiñ.

Katell (un tammig prim). - Gwerc'hez Vari, ha ne ve gwelloc'h deoc'h sevel ho mouezh da lavarout petra hoc'h eus gwelet, eget chom da vagañ klemmoù evit ar pezh a zo c'hoarvezet ? Ha gwelet hoc'h eus Bertele, a lavaran-me deoc'h ?

Mai (gant ur vouezh dinerzh). - Me a zo rannet va c'halon evit atav.

Katell (evel a-raok). - Ha gwelet hoc'h eus Bertele ?

Mai. - Gwelet em eus an euzhusañ tra.

Katell (a ziskrog diouzh he c'harr-nezañ hag a ya da sellout er-maez). - Gwerc'hez Vari, setu Bertele

war gein ar gazeg e-kichen ar Beg Glas, hag an ebeul louet war e lerc'h.

Mai (a skrij, ken e kouezh he frileuzenn diwar he fenn, o tiskouez he blev gwenn fuilhet. Gant ur vouezh spontet). - An ebeul louet war e lerc'h...

Katell (o tont war-du an tan). - Petra a c'hoarvez ganeoc'h 'ta ?

Mai (o komz goustad-goustad). - Gwelet em eus an euzhusañ tra a zo bet gwelet gant den abaoe an deiz ma welas Brec'hed an hini marv gant ar bugel war e zivrec'h.

Katell ha Nora. - Ac'h !

Kluchañ a reont e-kichen ar vaouez kozh dirak an tan.

Nora. - Lavarit dimp petra hoc'h gwelet.

Mai. - Diskennet e oan d'ar stivell, ha chom a ris eno o lavarout ur bater a vouezh izel. Neuze e teuas Bertele, war gein ar gazeg c'hell gant an ebeul louet war e lerc'h, (astenn a ra he daouarn, e-giz evit skoachañ un dra bennak diouzh he daoulagad). Jezuz ra gemero truez ouzhimp, Nora !

Katell. - Petra hoc'h eus gwelet ?

Mai. - Gwelet em eus Mikael e-unan.

Katell (gant ur vouezh flour). - N'hoc'h eus ket, mamm. N'eo ket Mikael hoc'h eus gwelet, rak e gorf a zo bet kavet du-hont nevez a zo, pell en hanternoz, ha bet en deus un interamant dereat, a drugarez Doue.

Mai (dichek un tammig). - Gwelet em eus anezhañ bremaik,

o c'haloupat war gein e varc'h. Bertele a zeue da gentañ war ar gazeg c'hell, ha klask a ris lavarout, "Doue ra vo ganeoc'h". Met un dra bennak a vougas ar gerioù war beg va zeod. Mont a reas e-biou primha-prim. "Bennozh Doue deoc'h", emezañ, ha n'hellis rannañ grik. Sevel a ris va daoulagad neuze, hag o ouelañ war an ebeul louet. Ha Mikael a oa warnañ, gwisket gantañ dilhad brav, ha botoù nevez en e dreid.

Katell (*o stagañ da hirvoudiñ*). - Echu eo ganimp diwar hiziv. Echu eo.

Nora. - Ar beleg yaouank en doa lavaret koulskoude na vije ket bet lezet gant an Aotrou Doue hep mab ebet.

Mai (*gant ur vouezhig izel, hogen fraezh*). - Nebeut ar pezh a oar hennezh diwar-benn ar mor.. Bertele a vo kollet bremañ. Calvit Eamon da lakaat ober din un arched mat gant ar plenk gwenn, rak ne chomin ket bev war o lerc'h. Ur gwaz am eus bet, ha tad ur gwaz, ha c'hwec'h mab en ti-mañ, - c'hwec'h den kaer, daoust m'em eus bet poan vras ouzh o lakaat war an douar. Darn anezho a zo bet kavet, ha darn anezho n'int ket bet. Ma ! Aet int holl bremañ... Stefan ha Yann kollet en avel vras, ha kavet goude e pleg-mor Gregor e C'henou Aour, ha degaset amañ an eil hag egile war an hevelep planken, dre an nor-se.

Tevel a ra ur pennad. Ar merc'hed a skrij evel m'o dije klevet un dra bennak dre an nor damsigor a-dreñv o c'hein.

Nora (*a vouezh izel*). - Klevet hoc'h eus an dra-se Katell ? Klevet hoc'h eus trouz er biz ?

Katell (*a vouezh izel*). - Unan bennak o c'harmiñ war an aod.

Mai (*a gendalc'h hep klevout netra*). - Neuze e voe Youenn hag e dad, ha tad hemañ ouzhpenn, a voe kollet en un nozvezh teñval. Ha pa savas an heol ne voe gwelet nag un tamm planken na netra. Goude, Padraig a voe beuzet pa droas e vag war he genou. Edon azezet amañ gant Bertele, ur c'hrouadurig anezhañ, kousket war va barlenn pa welis div vaouez, ha teir maouez ha peder maouez o tont en ti, oc'h ober sin ar groaz hep rannañ ger. Sellout a ris er-maez neuze. Edo gwazed o tont war o lerc'h, o tougen un dra bennak en un tamm gouel ruz ; an dour a zivere dioutañ, - brav oa an amzer, Nora, - hag e lakae ur roudenn betek an nor.

Tevel a ra adarre, astennet he dorm etrezek an nor. Houmañ a zigor goustad, ha maouezed kozh a zeu en ti, oc'h ober sin ar groaz en ur dremen an treuzoù hag o taoulinañ war a-raok ar c'hoarilec'h, lostennoù ruz sachet ganto war o fennoù.

Mai (*en un damhuñvre da Gatell*). - Padraig eo, pe Vikael, pe betra ?

Katell. - Mikael a zo bet kavet nevez 'zo, pell du-hont en hanternoz, ha mar deo bet kavet eno, n'hell ket bezañ amañ bremañ.

Mai. - Bez' ez eus ur bagad paotred yaouank kaset-degaset bepred gant ar mor. Penaos e c'hellfe an dud gouzout ez oa Mikael an hini oa, pe un den all heñvel outañ ? P'eo bet un den er mor e-pad nav devezh, gant an avel dirollet, e vamm hec'h-unan a vefe tenn dezhi lavarout piv oa.

Katell. - Mikael an hini oa, Doue d'e bardono, rak

nevez degaset eo bet dimp lod eus e zilhad eus an hanternoz.

Tennañ a ra diouzh o zoull kuzh ha kinnig a ra da Vai an dilhad a oa da Vikael. Mai a sav goustad hag a gemer an dilhad en he daouarn. Nora a sell er-maez.

Nora. - Emaint o tougen un dra bennak ; diverañ a ra an dour dioutañ, ken e chom ur roudenn war e lerc'h e-kichen ar c'herreg bras.

Katell (*a vouezh izel d'ar merc'hed a zo deut en ti*). Bertele ez eo ?

Unan eus ar merc'hed. - Ya, siwazh, Doue d'e bardono.

Div vacuez yaouankoc'h a zeu tre hag a zoug an daol e-kreiz an ti. Neuze gwazed a zegas korf Bertele astennet war ur blanken, gant un tamm lien warnañ, hag a laka ar blanken war an daol.

Katell (*d'ar merc'hed, e-pad m'emañ ar wazed gant al labour-se*). - Penaos eo bet beuzet ?

Unan eus ar merc'hed. - An ebeul louet en deus e vountet er mor, ha taolet eo bet en-dro e-lec'h ez eus tarzhioù bras war ar c'herreg gwenn.

Mai a zo aet da zaoulinañ ouzh penn an daol. Ar merc'hed a hirvoud flourik en ur horjellañ goustad. Katell ha Nora a zaoulin ouzh penn all an daol. Ar wazed a zaoulin e-kichen an nor.

Mai (*o sevel he fenn hag o komz evel ma ne welfe ket an dud en-dro dezhi*). - Aet int holl kuit bremañ ha n'eus mui netra hag a c'hellfe ar mor ober din... N'em bezo ezhomm ken da sevel da ouelañ da bediñ pa c'hwezho avel ar c'hreisteiz, ha pa glevor

tarzhioù ar reter ha tarzhioù ar c'hornog o vegañ cholori bras o stekiñ an eil gant egile. N'em bezo ezhomm ken da ziskenn da gerc'hat dour binniget en nozioù teñval goude an Holl Sent, ha ne vin ken chalet gant doare ar mor pa vo ar merc'hed all o hirvoudiñ (*da Nora*). - Roit din an dour binniget, Nora ; chom a ra ur beradig c'hoazh war ar ganastell.

Nora a ro an dour binniget dezhi.

Mai (*a daol dilhad Mikael war dreid Bertele hag a skuilh an dour binniget warnañ*). - N'eo ket abalamour n'em boa ket pedet evidoc'h, Bertele, an Aotrou Doue. N'eo ket abalamour n'em boa ket lavaret pedennoù en noz teñval ken n'ho pije ket gouezet petra edon o lavarout. Mes un ehan bras am bo bremañ, ha poent eo, m'hel lavar. Un ehan bras am bo bremañ hag amzer da gousket e-pad an nozioù hir goude an Holl Sent, ha pa n'hor bize zoken nemet un tamm bleud gleb da zebriñ hag ur pesk leun a flaer marteze.

Daoulinañ a ra adarre, en ur ober sin ar groaz hag en ur lavarout pedennoù a vouezh izel.

Katell (*d'ur c'hozhriad*). - C'hwi hag Eamon a c'hellfe marteze ober un arched pa savo an heol. Plenk gwenn ha kaer hon eus, bet prenet ganti hec'h-unan, siwazh dezhi o soñjal e vije kavet Mikael, hag un dorzh fresk am eus, a c'hellot debriñ e-pad ho labour.

Ar c'hozhriad (*o sellout ouzh ar plenk*). - An tachoù a zo ganto ?

Katell. - N'emaint ket, Colum, n'hon eus ket soñjet en tachoù.

Ur gwaz all. - Ur souezh eo n'he deus ket soñjet en tachou, kement a archedoù evel m'he deus gwelet ober.

Katell. - Mont a ra kozh ha rannet eo he c'halon.

Mai a sav adarre goustad-goustad, hag a led tarmoù dilhad Mikael e-kichen ar c'horf, en ur skuilhañ warno beradoù diwezhañ an dour binniget.

Nora (a vouezh izel da Gatell). - Sioul eo bremañ, hag habask ; hogen an deiz ma voe kavet Mikael, ho pije klevet anezhi o c'harmiñ ac'halen d'ar stivell. Hounnezh a gare muioc'h Mikael. Piv en dije kredet ?

Katell (fraezh ha goustad). - Ur vaouez kozh a ya buan skuizh gant kement a ra. Ha daoust ha n'emañ ket abaoe nav devezh o c'harmiñ hag o hirvoudiñ hag o vagañ kalonad vras dre an ti ?

Mai (a laka ar werenn c'houllo war he genou war an daol, hag a groaz he daouarn war dreid Bertele).
- Emaint holl a-gevret bremañ, hag echu eo an abaden. An Aotrou Doue ra gemero truez ouzh ene Bertele, hag ouzh ene Mikael, hag ouzh eneoù Youenn ha Padraig, ha Stefan ha Yann (o stouñ he fenn) ; ha ra gemero truez ouzh va ene, Nora, hag ouzh ene kement hini a zo c'hoazh o vale war an douar.

Tevel a ra. An hirvoud a sav un tammig kreñvoc'h a douez ar merc'hed, hag a dav goude.

Mai (o kenderc'hel). - Mikael en deus bet un interamant dereat, pell du-hont en hanternoz, a drugarez Doue. Ha Bertele en devo un arched kaer graet gant ar plenk gwenn, hag ur bez don. Petra a fell dimp kaout ouzhpenn ? Den ebet n'hall bevañ da viken, ha dleet eo dimp en em gavout mat evel-se.

Daoulinañ a ra adarre, hag ar ouel a ziskenn goustad.

troet diwar ar saozneg

J. M. SYNGE

gant Y. Drezen.

(Embannet evit ar wech kentañ e-barzh GWALARN, niv. 7, diskar-amzer 1926. An notenn-mañ a oa lakaet e penn-kentañ an embannadur-se : Ao. Y. Drezen, 4 straed ar C'hastell, Brest, perc'henn ar gwirioù evit an droidigezh vrezhonek.)

Koumanantit da S K R I D

Koumanant evit 4 niverenn : 30 lur.

Kas da : P. DENIS
Le Ris - Ploaré
29100 DOUARNENEZ

CCP P. DENIS - 1499-51 RENNES.

Kas ar skridoù da Gwendal DENEZ (memes chomlec'h

SKRID niv. 16

Kelaouenn diskleriet hervez lezenn

Trede Trimiziad 1978.

Moulet e Roazhon, ti-moulerezh prevez.

Merour : Per DENEZ.

Niverenn CPPAP :

Priz an niverenn-mañ : 8 lur.

